

ATATÜRK DEVRİM VE İLKELERİ IŞIĞINDA İNANÇTAN BİLİNCE!..

ALİ DÜNDAR

1922 Lozan Konferansına delegelerimiz eşsiz bir zaferle gittiler. Onlar orada, Türkiye'nin kapsamlı ve çağcıl bir yurttaşlar yasası hazırlamakta olduğunu açıklamaya çalışırken, aynı tarihte Mustafa Kemal, Türk ulusuna şu sözlerle sesleniyordu: "**Memleket kesinlikle çağcıl, uygar, yenilikçi, olacaktır. Bizim için bunlar yaşama ve yaşamda kalma sorunudur.**" İşte o günden beri çağcılılaşma, Türkiye için bir yaşam savaşı, yaşama felsefemizin ana sorunu olmuştur. Bugünkü sorunlarımızın ana kaynağı kuşkusuz çağcılılaşma davasıdır. Türkiye'nin Batı uygarlığını benimsemeye çalışması toplumsal bir olaydır. Fakat bu değişme, Türkler tarafından bir çağcılılaşma, yani daha gelişmiş, daha ileri sayılan bir toplumsal düzen tipine geçiş olarak görülebilir, bir değer yargısı oluşturur, dahası, belli ve özgün bir duruşu (attitude) ifade eder. Çağcılılaşmada Atatürk Devrimi, bütünüyle bir devrimdir. O, Batı'yı yaşama felsefesi, simgeleri ve bütün değer yargılarıyla benimsiyordu. "**Uygarım diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, düşüncesi ve davranışıyla da bunu kanıtlamak, açıkça belli etmek zorunluluğundadır...**" diyordu.¹

Anadolu Aydınlanmasına us'sal ve halkçıl bir dünya görüşüyle yaklaşan Ceyhun Atuf Kansu, Anadolu'da Aydınlanma ışığının 27 Aralık 1919 günü Mustafa Kemal'in Ankara'ya gelmesiyle ışımaya başladığını anımsattıktan sonra, "*Kuvayı Milliye'den Yeşil Orduya, Yeşil Ordudan Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularına varan bir çizgide ve Kurtuluş Savaşı ordularının ilk utkusıyla, Birinci İnönü Savaşı ile biter. 1920'nin tüm çatışığı Ankara'da ve Ankara çevresinde geçer. Mustafa Kemal'dir bu çatışığın baş kişisi. Şeyhülislam yargısını verir: Başkaldırcı, elebaşı Mustafa Kemal'dir, öldürülmesi gerekir.*" Sözlerini içeren hainlik belgesini hiçbir zaman unutmamamız gerektiğini vurgulayarak, "*bir ulus, bir ölüm kalım geçidinde, kendi tarihiyle ve dünya tarihiyle hesaplaşmasını, ancak kendi birikimiyle yapar. 1920'nin yaz ayları, üç birikimin çatıştığı aylardır. Bir birikim Kemalist birikimdir, ulusçu ve ilerici. Emperyalizme karşı tam bağımsızlığı savunur. Halk yönetimiyle açar yolu. Bu yoldan laik Cumhuriyete, halk devletine varacak, gidecek bir siya-*

sal devrimin okuyucusudur, yüzü ileriye dönük. İkinci, üçüncü birikimlere şeriatçı ve yeşil orducu, yüzleri çağ gerisinde, karanlıklara dönük..." Anmağa denmez demeye getiriyor.²

Atatürk'ün, "*Türk ulusunu son yüzyıllarda geri bırakmış olan yönetimi, kurum ve kuruluşları yıkarak, yerlerine ulusun en yüksek uygarlık gereklerine göre ilerlemesini ve kurumlaşmasını sağlayacak olan yeni kurum ve kuruluşları koymak...*" sözleri üzerinde duran Prof. Fehmi Yavuz, bizde kültür, milliyetçilik hattâ onur, kişi saygınlığı, ırz vb. birtakım değer yargıları nedense çoğunlukla gelenek ve göreneklere, özellikle de dinsel yönsemelere, inançlara dayandığı üzerinde durduktan sonra, "*Bizde gelenek bekçileri değişmenin sürekliliğinden habersiz görünürler. Oysa yalnızca teknolojiye gelişme bile ekonomik ve toplumsal ilişkileri durmadan etkilemektedir. Toplumsal bir kurum olan dinin de bu değişmelerden etkileneceğini, bu değişimin dışında kalamayacağını kabul edemeyen gelenek bekçileri rahat-sız görünürler.gözleri ve yönleri ileriye değil, ge-*

riye dönük olan gelenek bekçileri, din ve inanç kurumlarını da kullanarak, başında insansal ve ussal değerlerden soyutlanmış Allah sözü ya da uydurma bir hadis bulunmayan her iyi, ileri ve güzel şeye karşı çıkarlar.”³ diyerek, hiçbir şeyin olmadığı gibi, gelenek ve göreneklerin de gökten inmediğini, kendiliğinden olmadığını, her şeyi olduğu gibi, gelenek ve görenekleri de insanın/insanların oluşturduğunu; ancak her şeyin eskidiği, biçim, içerik ve anlam değiştirdiği gibi, gelenek ve göreneklerin, tapınç ve inanç kaynak ve nesnelerinin de, doğanın en şaşmaz, en değişmez yasa-sı olan “sürekli değişmek” kuralının dışında kalamayacağını unutulmaması gerektiğini vurguluyor.

Doğanın bu sürekli değişirlik yarasını “Her şey zıttıyla vardır” diyen İslâm Peygamberi biliyor, ama ona inandıklarını söyleyenler bilmiyorlar, kimsenin bilmesini istemiyorlar. Az’lığın karşısında çok’luk, varlık’ın karşısında neden yok’luk olmasın? F.Yavuz öğretmenimizin deyişiyle, gelenek bekçileri, insanlara düşünme yolunu, neden/sonuç ilişkisi kurma yolunu, uslamlama yolunu açacak olan eğitimleşme/ekinleşme kapılarını olabildiğince kapalı tutmaya bakıyorlar. Oysa Türk Aydınlanmasının temel felsefesi, insanları inançtan bilince evriltmek, İlhan Selçuk’un sık sık kullandığı bir saptama ile, düşünceyi inançtan, bilimi dinden arındırmaktı. Atatürk devrim ve ilkelerinin özündeki bu köktenci felsefe ilkesini, gene saygın bir öğretmenimiz, Pertev Naili Boratav, yazısına başlık yaptığı “Ulusal Birliği Kuran Bir Kültür Devrimi” sözleriyle vurguladı ve “Kemalist devrim ve ilkeler, ulusal birliği kuran köktenci bir kültür devrimi olmanın ötesinde, birtakım dogma ve boş inanların aşılmasını, akıl yolunun açılmasını, geri kalmışlık utanç duvarının yıkılarak ulusun çağdaşlaşma kanallarının işleteni gerçekçi, çağcıl bir atılımdır” dedi ve ekledi. “Kemalizm, dağıtıcı değil, birleştirici bir ülküdür. Halifeliğin kaldırılması, laikliğin devleti

kuran temel ilkeler arasına alınması, Türk ulusçuluğunu bugün yaşanan topraklar üzerinde, bu topraklarda yükselmiş tüm Anadolu uygarlığının sahipliği bağlamında kurumlaştırması, diyebilirim ki çağını aşan bir ileri görüşlülüktü.”⁴

Aklı erenler böyle diyor, fakat günümüzün akhevveli, seksen yıllık Türkiye Cumhuriyetini Arap şeriatıyla yönetebilmenin utanç verici binbir ilkeliliğini ısıtıp ısıtıp ortaya sürüyorlar. Örneğin, Atatürk devrim ve ilkelerine karşıyız demiyorlar ama; Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurucu/kurumlaştırıcı felsefesini oluşturan bu, “Atatürk devrim ve ilkeleri” sözcüsünü (ibaresini) sesletmekten özenle kaçınıyorlar. Yine, eskisi gibi, laiklik de neymiş, laiklik dinsizliktir, devlet laik olur, birey laik olmaz, laikler, laikçiler vb. tekel-lümelerde bulunmaktan sakınıyorlar ama; Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin toplumsal ve siyasal bağlamda derneşmesinin, örgenleşmesinin başlıca kurucu ilkesi laikliğin için boşaltarak, onu, dinsel bir söylem olan “vicdan hürriyeti” tamlamasıyla eklemledirerek, “laiklik vicdan özgürlüğüdür.” seslemetini öne çıkarıyor ve sürekli yineliyorlar. Hemen ardından, “İslam dini vicdan özgürlüğüne saygılıdır” sözcüsünü yüksek sesle gündeme getirerek, dincilik ile laiklik arasında bir ayırım olmadığını, kendilerinin de laik Müslüman(!) olduklarını alttan alta duyumsatmaya çalışıyorlar. Tıpkı Fransa’dan İran’daki şeriat ocaklarını tetikleyen Humeyni gibi din ve şeriat kavramlarını kullanmaktan özenle kaçınarak, milliyet ve inanç kavramlarını öne çıkarıyorlar. İnançla çalışarak milliyetimize sahip çıkarak her türlü sıkıntıyı aşacağı-mızı söylüyor, öğütüyorlar. Yüzlerinde bir alay-sama, dillerinde bir Arap/Arapça peltekliğiyle, Türkçe’nin yeni sözcüklerini, yeni terimlerini olabildiğince sık kullanarak, yapay bir dilseverlik izlenimi yaratmaya özenirlerken, “... demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti...” nin yurttaş kimliğini yapılandıran: Laik eğitim/özgür toplum, eleştirel düşünüş, bilimsel yaklaşım, daya-

nışmacı toplum, katılımcı birey vb. uygarlaşma kavramlarından olabildiğince uzak durmaya bakıyorlar; ileri, ilerici terimlerini kesinlikle kullanmıyorlar.

Tıpkı Humeyni gibi, vurkaç yönlemi (taktiği) izliyorlar. Öncelikle eğitim öğretimin laiklik içeriğinden uzaklaştırılması; özellikle çocukların ve kadınların Tanrı adına birtakım inanklarla, usdışı nasihatnamelerle yönlendirilmesi gerektiğinde, hiçbir zaman amaç doğrudan açıklanmıyor. Önce yakınlara, yandaş basına sızdırılarak kamuoyunun kulağı dolduruluyor, sonra bir yasa önerisi ya da Anayasa maddesi değişikliği söylemi/söylentisi dolaştırılıyor. Eğer Cumhuriyetçi çevrelerden, kamuoyundan yoğun bir tepki gelirse, hemen kulaklarının üstüne yatıyor, daha da olmazsa yalanlıyorlar, böyle bir niyetimiz yok diyorlar. Ama bir süre sonra bakıyorsunuz yalanlanan, böyle bir niyetimiz yok denen denen niyet, ya bir yasa tasarısı ya da bir Anayasa maddesi değişikliği olarak Meclis'e gelmiş oluyor. Siz istediğiniz kadar hani yoktu, hani yalanlamıştınız deyiniz, kervan yürüyor; hem de sessiz ve derinden. Yüzlerine dik kat ediniz, eleştiriler/tepkiler karşısında bozuldukları, sinirlendikleri halde bozuntuya vermemek, yüzlerinin kızarıklığını, gözlerinin dönüklüğünü insanlardan saklamak için dünyanın şaklabanklığını göze alıyorlar. Çünkü ağababaları Humeyni'de öyle yapmıştı; can düşmanı İran sosyalistlerinin küfürlerini sineye çekmiş, onlarla kucaklaşmış ve onların sırtlarında bir tanrıdan kurtardığı İran halkını bir başka tanrıya kapılandırmıştı.

Biliyorum, Türkiye Cumhuriyeti'nin yurttaşları, İran halkı gibi birtakım etten/kandan ilahlara değil, kendi yarattığı, kendi kurduğu ve kurumsalattığı ilkelere, düzene ve düzeneklere özgür istenciyle bağlı, özgür istenciyle bağıtlıdır. Ama gene de 26 Mart 1989 günü, ışıklar içinde olsun H.V. Velidedeoğlu ile Sayın İlhan Selçuk'un, Ankara'da Halkevlerinin kuruluş yıldönümü dolay-

ısıyla yaptıkları konuşmalarından şu iki küçük bölümceyi unutmamak gerektiğine inanıyorum. Velidedeoğlu demişti ki, “Yüzyıllardan beri Türk halkının kalkınmasını, tümüyle aydınlatıp çağa ulaşmasını isteyen Atatürkçü aydınlarla, bu gidişi durdurup söndürmek isteyenler arasındaki savaşım, ne yazık ki bugün de sürmektedir. Unutmamak gerekir ki, yüzyıllardan beri din sömürüsüne kapılandırılan Türk toplumu, Atatürk'ün laiklik devrimiyle, din sömürüsü silahını dinerki güçlerin elinden almıştır. Bu savaşımında aydınların elindeki silah laiklik, ötekilerin elindeki silah ise gene din sömürüsüdür. Bunun nedeni laiklik düşmanlarının gene dini sömürerek, dini kullanarak bir hayli semirmiş olmalarıdır.” Değişik konuşmacıların laiklik kavramını tartıştıkları bu toplantıda son sözü alan İlhan Selçuk'da, “Osmanlıcılar, gözlerimizin içine baka baka, Osmanlı'nın da laik olduğunu savunur oldular son zamanlarda. Onlara sormak gerek, madem Osmanlı laikti de neden adını koymamış. İnsanın yürüyüşü hep aydınlıktır. Tarih karanlıktan aydınlığa doğru gidiyor. Biz de aydınlığa gideceğiz. Hiç kimse Türkiye'nin üzerine bu karanlığı çöktürme gücünde değildir. Günler bazen alacalı görünebilir; ama uzun süreçte bakıp olayları birbirine eklediğimizde ke-sinkes aydınlığa gitmektedir”⁶

Işıklar içinde olsun, dostum Mustafa Ekmekçi'nin biçemiyle, önümüze açılan uyutucu, uyutucu salıncaklara aldanıp uyumak mı gerekiyor ne?..

DİPNOTLAR

- 1- Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi konuşmalar tutanağından Prof. Dr. Halil İnalçık'ın konuşmasından sözleri sadeleştirilerek özetlenmiştir.
- 2- Türk Dili, 1 Kasım 1972
- 3- Türk Dili, 1 Kasım 1972
- 4- Cumhuriyet Gazetesi 29 Ekim 1973
- 5- Cumhuriyet Gazetesi 27 Nisan 1989